

Civilek együtt

Somai József úr vitaindító írását nagyon időszerűnek érzem, és köszönöm, hogy formát adott annak a gomolygó állapotnak, amely arról szólt - eddig kimondatlanul -, hogy megérett a gyümölcs, az erdélyi civil szerveződés eléggé nagykorú ahhoz, hogy ernyősödjön.

Az ernyőszervezet létjogosultságát a vitaindító kiválóan indokolta, és ezzel teljes mértékben egyetérték, ezért a továbbiakban inkább a létrehozandó szervezet két általam látott veszélyéről, és azok lehetséges kivédési módozatairól, valamint a vázolt "függőségi rendszerből" a civil-vállalkozói rendszerbe való kapcsolatról szeretnék hozzászólni.

Somai úr az integrációs civil szerveződés mellett szóló érveket felsorakoztatva egyben annak szerepét, feladatait is megfogalmazta: az erdélyi magyar civil társadalom identitástudatának meghatározása érdekérvényesítés, partnerség, civil társadalmi kontroll, önkéntesség, felelősség, közvetítés hatalmi szférák felé, tudástranszfer, szakmai képzés, javaslatok a civil szférát érintő országos szabályozásra.

Talán az utóbbi kivételével az összes többi felvállalható szerepköre a leendő ernyőszervezetnek (az egyszerűség kedvéért a továbbiakban *civil kamara* - a javasolt megnevezések közül ez ugyanis különösen rokonszenves számomra) már vállalt feladata a romániai magyarság érdekvédelmi szervezetének, az RMDSZ-nek.

A párhuzam annál is inkább megvonható, mivel a leendő *civil kamarának* is célként kell majd kitűznie, illetve meg kell találnia az eszközöket ahhoz, hogy álláspontjait, döntéseit a Román Kormány a törvényhozásban figyelembe vegye, megfelelő jogi háttérrel biztosítva ezáltal a civil szervezetek érdekérvényesítéséhez.

Alapvető különbség természetesen, hogy míg a választások időszakában az RMDSZ-nek a párt-jellege elsődleges, addig a *civil kamara* egyáltalán nem fog politikai pártként megnyilvánulni.

Mégis, valahol félúton a párt és civil szervezet között az RMDSZ a létező leghasonlóbb szervezet a létesítendő *civil kamarához*, ily módon mint múlttal rendelkező szövetség jó kiinduló alapul szolgálhat a kockázatelemzéshez. Emellett egyben lehetséges jövőbeni partnere is a *civil kamarának*, akinek a szerepe különösen a kormány szintű érdekérvényesítésben válhat jelentőssé.

Egy rendszernek, ernyőszervezetnek, már méreteiből adódóan is, bizonyos bürokratikus elemeket kell tartalmaznia, melyek megkönnyítik a kommunikációt, az információáramlást, és magát a szervezést. Másfelől, mivel *civil* szerveződések ernyőszervezetről van szó, melynek sajátossága, hogy általa az *egyének* szólhatnak meg, az elbürokratizálódás, a túlszervezés talán az elsődleges veszély a számára.

Dinamikus környezetben, gyorsan változó külső körülmények között, amilyen volt az elmúlt tizenkét éves időszak is, a bürokratikus rendszer reagálási képessége nem megfelelő: a fentről lecsorgó utasítás, ha lent akadályokba ütközik, a visszajelzés, a hibaüzenet túl későre ér vissza a csúcsvezetéshez a célból, hogy korrigálni lehessen a rossz döntést. Így lassan a kommunikáció értelmét veszíti, formális lesz, a rendszer csúcsa gyakorlatilag függetleníti magát az alaptól.

Ez az "alap" azonban ma már nem azonos azzal az alappal, közösséggel, amely az RMDSZ megalakulásának időszakában volt: mára a helyi közösségek mikroszinten már megpróbálkoztak a valós érdekképviselettel, megtapasztalták a szinergia hatását, tudatosan képesek együttműködni a kölcsönös előnyökért úgy, hogy bármely két fél nyertese lehessen a közös munkának. Tudatában vannak saját, egyéni értéküknek, és felnőttek ahhoz, hogy vállalni tudják a szerepüket akár egy ernyőszervezet lineáris típusú menedzsmentjében is.

Túlzottan optimista lennék? Bízom abban, hogy nem, hisz az egymás értékeire figyelés legalább a társadalom e harmadik pillérének tudatos döntése kell hogy legyen, ez kell hogy legyen az a saját haj, amelynél fogva kirángatja magát a kátyúból a romániai magyar (és nem csak) társadalom.

És ha ez megvan, akkor az egymás mellé, és nem egymás alá rendelt vezetési-szervezési forma is megvalósulhat, és a civil ernyőszervezet sem veszíti el civil jellegét.

A vitaindító cikk kapcsán egy második kérdésként tevődött fel bennem, hogy lehet-e egy civil szervezetnek nemzetisége. A nemzetiségi hovatartozás kritérium-e az erdélyi civil szervezetek tagságának a felvételénél, vagy a tevékenységeik célcsoportjainak a kiválasztásánál?

Most nem a magyarországi támogató szervezetekre gondolok természetesen, melyek a határon túli magyarság támogatását tűzik ki célként, és melyek jelentős, sok esetben egyedüli támaszai az erdélyi civil szervezeteknek is.

Úgy vélem, hogy a területi jelleg hangsúlyos a civil szervezeteknél: a falu, a város, a megye fiataljai, vagy hátrányos helyzetű emberei, vagy természetes környezete, vagy gazdasága az, ami mozgósítja őket.

Hogy van-e nemzetisége az erdélyi civil szervezetnek, erre a kérdésre valószínűleg más a válasz itt Székelyföldön, ahol többségében magyarok vagyunk, és más nagyvárosokban vagy szórványban élő magyarok közt.

A Gyergyói Medencében, ahol az egyesületünk tevékenykedik, a civil szervezetek nevéből hiányzik a "magyar" jelző, mivel a lakosságnak több mint 80%-a magyar nemzetiségű. Van viszont néhány település a medencében (Vasláb, Maroshévíz, Tölgyes), ahol a román nemzetiségűek száma jelentős. Programjainkban viszont ők is részt vesznek, hirdetéseink gyakran kétnyelvűek. Somai úr vitaindító írásában az utolsó mondat kulcsszavai: *az önkormányzatiság megvalósítása*. Ez megint csak azt igazolja számomra, hogy a területi jelleg, a földrajzi hovatartozás, és nem a nemzetiségi az, amelyik döntően meghatározza az erdélyi civil szervezeteket.

Veszélynek érzem, hogy az identitástudat megőrzése és az elnemzetiesedés között egyensúlyozva az energiák összpontosítása az alapvető emberi értékekre és vállalt feladatokra való figyeltől a politika irányában tolódhat a *civil kamara* esetében is. Ugyanakkor, örvendetes módon, saját magamnak mondom ellent: ha mindezt én elmondhatom, és ugyanakkor *romániai magyar* civil szervezet képviselőjének vallhatom magam, amelyik tagja kíván lenni a létesítendő *civil kamarának*, akkor a kizárólagos nemzetiségi jellegben rejlő veszély már nem valós.

És végül, a *civil kamarának* a civil szervezetek és vállalkozások kapcsolatában különösen jelentős szerepéről szeretnék szólni.

A civil szervezetek - állam - vállalkozások hármasszöglet ugyanannak a társadalomnak a szekerét kívánja húzni, és ugyanazok az egyének a létrehozói. Mégis, a román állam ma a javak erkölcsös elosztója helyett azok haszonélvezőjeként van jelen a köztudatban. Különösen a vállalkozók érzik a túlzottan nagy adóterhek miatt, hogy az állam számukra nem annyira partner, mint kizsákmányoló, az államot képviselők pedig a tőkefelhalmozás elsődleges haszonélvezői, és hogy az állammal való viszonyban az átverés csak az üzlet egyik formája.

Az állami "etika", illetve annak hiánya így egyrészt elsődlegesen a vállalkozói etikára van hatással, másrészt a munkáltatókban és munkavállalókban egyaránt egy szkizofrén állapotot idéz elő: pénz és alapvető értékek hasonulnak meg egymással. Túl nagy ára van a pénznek esetenként: környezetszennyezés, szociális érzéketlenség lehet a járulékos terméke a felhalmozott tőkének.

A vállalkozó emberekben van egy alapvető igény, nyitottság, amely a fentiek orvoslására irányul, viszont nincs meg ehhez az eszközrendszerük, tudásuk, és nem ez a vállalt feladatuk: számukra a profitszerzés az elsődleges cél. Ezért erre szakosodott szervezetekre szívesen hárítanak át ezeket az általuk is okozott és rájuk is kiható közösségi gondoknak az orvoslását, amennyiben az a szervezet nem az állam.

A civil szervezeteknek viszont ahhoz, hogy a vállalkozókkal ebben partnerek legyenek, hozzáállásukon jelentősen változtatniuk kell: egyrészt tudatosítaniuk kell a vállalkozókban, hogy felelősek a vállalkozásuk negatív környezeti hatásaiért, másrészt a vállalkozóaként; kőhöz nem pénzforrásként, hanem üzleti partnerként kellene közeledniük: átvállalják a felelősséget a negatív környezeti hatásokért (munkanélküliség, szociálisan hátrányos helyzetű emberek, környezetszennyezés), és megoldást keresnek rá, ezt viszont a vállalkozóknak kell megfinanszírozniuk. Vagyis szolgáltatást nyújtanak, melyért cserébe anyagi támogatást mindössze költségek fedezésére kérnek, és nem

jövedelemszerzésre.

A vállalkozó - civil kapcsolat harmonizálódásában, megerősödésében játszhatna tehát tudatos szerepet a *civil kamara*, mely idővel vélhetően a harmadik pillér, a kormányiszervek átalakulására is hatással lenne, hisz tőke (vállalkozó) és humán erőforrás (civil) nélkül az állam egy üzemanyag-nélküli gépezet, mely működésképtelen.

A *civil kamara* azáltal, hogy a gazdaságfejlesztést, vállalkozásfejlesztést célként kitűző civil szervezetek számára együttműködési hátteret, fórumot biztosít, hatékonyabban láthatná el ezt a feladatát, mint a civil szervezetek egyenként. A szinergia hasonlóképpen érvényesülne egyéb hasonló érdeklődésű civil szervezet együttműködésében, sőt magában az erdélyi (romániai magyar?) civil társadalom összességében, és hát valójában ez az, amiért - gondolom - még nagyon sokan vagyunk, akik az együttcselekvést, együttgondolkodást és együttérzést szomjazzuk.

Gyergyószentmiklós, 2002. szeptember 20.

- [Somai József: Rendszert teremteni a civil szférában](#)
- [Bereczki Kinga: Hozzászólás Somai József Rendszert teremteni a civil szférában című írásához](#)
- [Bodó Barna: Civil önépítkezés](#)
- [Farkas Éva: Civilek együtt](#)
- [Farkas Miklós: Az érdekegyeztetés, érdekvérvényesítési szolidaritás és partnerségi kapcsolatok kialakításának jelentősége a civil szerveződésben](#)
- [Dr. Fleisz János: Hozzászólás](#)
- [Kósa András László: A romániai magyar civil szféra természetrajzához](#)
- [Kötő József: A civil társadalom erői felszabadításának egy lehetséges útja](#)
- [Lőrincz Zsuzsanna: Hozzászólás Somai József vitaindító írásához](#)
- [Szenkovics Dezső: A civil szervezetek helye és szerepe a társadalomban](#)
- [Sebestyén István: A nonprofit szektor érdekvépviseletének megoldása](#)
- [Bárdi Nándor: Önszerveződés és önreflexió a két világháború közötti magyar kisebbségtörténetben](#)
- [A Népies Irodalmi Társaság Politikai Osztályának tájékoztatója a romániai magyarság megszervezéséről és a népkisebbség helyzetének tanulmányozásáról \(1924\)](#)
- [Jancsó Benedek feljegyzése az erdélyi kulturális és társadalmi akciókról \(1926\)](#)
- [Sulyok István tervezete az EMKE átalakítására \(1926\)](#)
- [Sulyok István tervezete magyar kultúrhivatal felállítására \(1927\)](#)
- [Sulyok István: Az erdélyi magyarság társadalmi szervezete](#)
- [Sulyok István: A magyar könyv Erdélyben](#)
- [Kovács György: Gyalogszerrel a Székelyföldön](#)
- [Constantin Iordachi: A nemzet újrajralt határai: A magyar "státustörvény" és Románia kettős állampolgárságra vonatkozó politikája a Moldovai Köztársaságban](#)
- [Juan J. Linz: Nemzetépítés és államépítés](#)
- [Charles Taylor: Nacionalizmus és modernitás](#)
- [Sorban Angella - Nagy Kata: Beszélgetések a státustörvényről Erdélyben](#)
- [Veress Emőd: Végrehajtás és döntéshozás viszonya a helyi közigazgatásban. Miért beteg Romániában a helyi közigazgatás?](#)
- [Szász Alpár Zoltán: A demokrácia modelljei Romániában: a valóság számokban kifejezve](#)
- [Nagy Csongor István: A romániai kisebbségi jog 1945 és 1989 közötti történetének tendenciái, különös tekintettel a romániai magyarság történetére \(2.\)](#)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék